

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**NGHI LỄ LÊN ĐỒNG TRONG TANG MA
NGƯỜI TÀY**

Khóa luận tốt nghiệp cử nhân văn hóa

Ngành: Văn hóa dân tộc thiểu số

Sinh viên thực hiện: NGUYỄN THỊ NHUNG

Giảng viên hướng dẫn: Th.S. NÔNG ANH NGÀ

HÀ NỘI - 2010

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình nghiên cứu tìm hiểu về văn hóa dân tộc Tày tại xã Thượng Quan, huyện Ngân Sơn, tỉnh Bắc Kạn. Tôi đã nhận được sự giúp đỡ và tạo điều kiện rất thuận lợi từ các cơ quan ban ngành địa phương và cộng đồng cư dân nơi đây. Hơn nữa còn nhận được sự chỉ bảo tận tình của thạc sĩ Nông Anh Nga, giảng viên khoa Văn hóa Dân tộc thiểu số trường Đại học Văn hóa Hà Nội và các thầy cô trong khoa để tôi hoàn thành bài nghiên cứu này. Nhưng do trình độ còn hạn chế nên bài viết còn nhiều thiếu sót vì vậy tôi rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các thầy cô giáo cũng như bạn đọc để bài nghiên cứu được hoàn chỉnh hơn.

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành nhất đến đến thạc sĩ Nông Anh Nga giảng viên khoa Văn hóa Dân tộc thiểu số, các thầy giáo cô giáo và các cơ quan ban ngành cũng như các tập thể và cá nhân đã tạo điều kiện và giúp đỡ trong quá trình tôi nghiên cứu bài viết này.

Tôi xin chân thành cảm ơn !

Đình Quang Thế

MỤC LỤC

Mở đầu.

Lời cảm ơn.

1. Lý do chọn đề tài luận văn.
2. Tính cấp thiết của luận văn.
3. Mục đích nghiên cứu của luận văn.
4. Đối tượng nghiên cứu của luận văn.
5. Phương pháp nghiên cứu.
6. Bố cục luận văn.

chương 1 : Khái quát về người Tày xã Thượng Quan, huyện Ngân Sơn, tỉnh Bắc Kạn.

- 1.1. Nguồn gốc xuất xứ.
- 1.2. số lượng phân bố.
- 1.3. Thiết chế văn hoá, giáo dục.
- 1.4. Phong tục, tập quán.

Tiểu kết chương 1

Chương 2: Nghi lễ "Lên đồng" hình thức tâm linh đặc trưng trong tang ma người Tày.

- 2.1. Quan niệm của người tày về tang ma.
- 2.2. Quan niệm về hình thức "Lên đồng" của người Tày.
- 2.3. Chuẩn bị cho nghi thức “Lên đồng”.
- 2.4. Những điều cấm kị trong nghi lễ.
- 2.5. Nội dung chính của nghi lễ.
- 2.6. Sự khác nhau giữa nghi lễ lên đồng dân tộc Tày trong vùng và đối với các dân tộc khác.

Tiểu kết chương 2

Chương 3: Một số giải pháp để bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá trong nghi lễ "Lên đồng".

3.1. Sự biến đổi của nghi lễ "Lên đồng" trong tang ma hiện nay.

3.2. Nghi lễ "Lên đồng" một số giá trị văn hoá.

3.3. Một số kiến nghị và giải pháp.

Tiểu kết chương 3

Kết luận

Tài liệu tham khảo.

Danh sách người cung cấp tư liệu.

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài khoá luận.

Văn hóa là tài sản quý báu của mỗi người và của cộng đồng một dân tộc cũng như của cả quốc gia. Vai trò đáng kể nhất của nó là làm nền tảng cho xã hội. Nhờ văn hóa mà xã hội tồn tại, và cũng vì có chức năng đó mà nó tồn tại.

Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc, nói chung mỗi dân tộc đều có văn hóa của riêng mình. Đối với 54 dân tộc trên đất nước ta, bên cạnh lòng tự hào và yêu quý đối với văn hóa dân tộc mình nhờ đó mà nó được bảo tồn và tạo nên một nền văn hóa chung của một quốc gia đa dân tộc như Việt Nam.

Ý thức được tầm quan trọng có tính chất chiến lược của vấn đề dân tộc nói chung trong đó có vấn đề văn hóa nói riêng, Đảng Cộng Sản và Nhà Nước Việt Nam ngay từ khi mới ra đời đã xác định các chủ trương và hoạch định những chính sách đúng đắn về các vấn đề dân tộc, trong đó có chính sách văn hóa. Có thể nói đó là những quốc sách thuộc phạm trù các chính sách xã hội, đã được chú ý hàng đầu ở Việt Nam hiện nay.

Tuy nhiên trong văn hóa dân tộc luôn tồn tại các yếu tố riêng biệt trong đó nó có thể là một nét văn hóa độc đáo hay là một hủ tục lạc hậu, vì vậy cần phải đi sâu vào nghiên cứu và tìm ra các giải pháp để phát huy và giữ gìn bản sắc văn hóa của các dân tộc. Nói đến văn hóa dân tộc thì người ta thường cho rằng trong tang ma hay các nghi thức tâm linh và cưới xin luôn tồn tại các hủ tục lạc hậu, nhưng không thực sự là như vậy. Trong bài nghiên cứu này tôi chỉ đề cập đến một khía cạnh của vấn đề tâm linh trong tang ma. Có thể nói rằng vấn đề tâm linh luôn là bí ẩn khó giải thích trong tang ma cũng vậy, nhất là tang ma của các dân tộc thiểu số trong đó có người Tày ở xã Thượng Quan, Ngân Sơn, Bắc Kạn.

Trong nghi lễ tang ma của người Tày bao gồm rất nhiều các nghi thức nghi lễ mang đậm chất tâm linh và tính chất nhân văn rất cao, cần được giữ gìn và phát huy. Đó cũng là một nét văn hóa độc đáo của dân tộc Tày nơi đây. Nghi lễ “Lên đồng” là một nghi thức chính trong tang ma người Tày nó mang giá trị tâm linh cũng như giá trị về văn hóa dân tộc rất cao.

Là con em một dân tộc thiểu số, sinh ra và lớn lên ở một vùng cao của xã Thượng Quan, huyện Ngân Sơn, Bắc Kạn, tác giả của đề tài này đã từ lâu cảm thấy day dứt trước câu hỏi là làm sao giúp đồng bào ở quê hương mình có một sự phát triển cân bằng và đồng đều về mọi mặt, so với vùng xuôi và so với các dân tộc khác. Muốn thực hiện được mục tiêu đó thì một trong những vấn đề trọng tâm đặt ra là: Phải cố gắng phát huy và nâng cao bản sắc văn hóa dân tộc thiểu số từ đó xóa bỏ các hủ tục lạc hậu vùng đồng bào các dân tộc thiểu số, trong đó có người Tày.

Từ thực tế như trên, đề tài nghiên cứu “Nghi lễ Lên đồng trong tang ma người Tày” được chọn làm hướng nghiên cứu trong khóa luận tốt nghiệp này.

2. Lịch sử nghiên cứu.

Trong danh mục các công trình nghiên cứu về dân tộc học, có thể gặp nhiều tài liệu về các khía cạnh văn hóa khác nhau của các tộc người trên đất nước ta. Trong đó, ta gặp sự quan tâm đặc biệt được dành cho người Tày - một dân tộc thiểu số, trình độ văn hóa, xã hội còn ở mức thấp, đời sống kinh tế còn gặp nhiều khó khăn ở Việt Nam. Có thể kể tới một số công trình tiêu biểu như:

Vương Hoàng Tuyên “*Các dân tộc ngôn gốc Nam Á ở miền bắc Việt Nam*”, Nxb Giáo dục, Hà Nội, 1963.

Đặng Nghiêm Vạn “*Những nhóm dân tộc thuộc ngữ hệ Nam Á ở Tây Bắc Việt Nam*”, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1972.

Viện Dân tộc học “*các dân tộc ít người ở Việt Nam*”(các tỉnh phía bắc), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1978.

Đó thật sự là những nghiên cứu rất công phu, là những tài liệu hết sức quý báu để tham khảo trong quá trình thực hiện đề tài này. Cho đến nay, thực tế chưa nhiều người quan tâm tới vấn đề văn hóa trong tang ma của người Tày xã Thượng Quan (Ngân Sơn- Bắc Kạn). Ta chỉ gặp một số ý kiến trong một vài báo cáo của Ủy ban nhân dân tỉnh Bắc Kạn, với những đánh giá, nhận xét hết sức khái quát, chung chung.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận văn.

3.1. Mục đích.

Tôi thực hiện nghiên cứu bài luận văn này với mong muốn sẽ góp phần nào đó vào việc giữ gìn bản sắc văn hoá của địa phương mình vì tôi cho rằng bản sắc văn hoá mà không được giữ gìn thì một dân tộc có thể bị mất đi, ngoài ra tôi là một người con của dân tộc được đi học và hiểu rằng việc giữ gìn bản sắc văn hoá để góp phần vào việc xây dựng nền văn hoá tiên tiến đậm đà bản sắc văn hoá dân tộc của Đảng và Nhà nước là điều cần làm và phải làm ngay. Mặt khác tôi mong rằng qua bài nghiên cứu này các cơ quan ban ngành của địa phương sẽ hiểu rõ thêm việc giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc, từ đó có các chính sách tạo điều cho việc giữ gìn bản sắc văn hoá các dân tộc nhất là dân tộc thiểu số ít người.

3.2. Nhiệm vụ.

Xuất phát từ mục đích nghiên cứu trên, đề tài có những nhiệm vụ cụ thể như sau:

Thứ nhất là tìm hiểu nghi lễ lên đồng trong tang ma người Tày xã Thượng Quan (Ngân Sơn – Bắc Kạn)

Thứ hai là tìm hiểu các chủ trương và chính sách của Đảng và Nhà nước đối với các dân tộc ở Việt Nam, trong đó có người Tày, đặc biệt là về văn hóa, giáo dục, mà điểm cần chú ý là chính sách đối với các hoạt động tâm linh với các dân tộc thiểu số.

Thứ ba là trên cơ sở tình hình thực tế và các chủ trương chính sách chung, thử đề xuất phương hướng và các biện pháp cụ thể đối với việc giữ gìn và phát huy nghi lễ Lên đồng nói trong tang ma người Tày nói riêng cũng như văn hóa dân tộc Tày nói chung.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận văn.

4.1. Đối tượng.

Căn cứ vào mục đích và nhiệm vụ nói trên, đề tài sẽ tìm hiểu về người Tày ở xã Thượng Quan, huyện Ngân Sơn, tỉnh Bắc Kạn và đi sâu vào tìm hiểu các nghi thức nghi lễ trong tang ma, đặc biệt là nghi lễ lên đồng.

4.2. Phạm vi.

Đề tài chỉ tiến hành các nội dung nghiên cứu tại xã Thượng Quan, huyện Ngân Sơn, tỉnh Bắc Kạn, nhưng tập trung vào một điểm tiêu biểu được chọn khảo sát chính là bản Cò Luồng và bản Nà Kéo, những bản chỉ có người Tày sinh sống, đồng thời là những bản có số dân đông nhất xã và còn giữ được nhiều bản sắc văn hóa dân tộc.

Nghiên cứu về tình hình sử dụng tang ma có thể có nhiều khía cạnh khác nhau, nhưng ở đây đề tài chỉ giới hạn nghiên cứu nghi lễ Lên đồng trong tang ma của người Tày xã thượng Quan, huyện Ngân Sơn, tỉnh Bắc Kạn.

5. Phương pháp nghiên cứu.

Đề tài áp dụng các phương pháp nghiên cứu sau:

Phương pháp điền dã: Kết hợp quan sát thực tế với phỏng vấn và điều tra bằng bảng hỏi để thu thập các tư liệu thực tế sinh động phục vụ cho đề tài.

Phương pháp miêu tả: Trình bày thực trạng và rút ra những đặc điểm chung về bức tranh các nghi thức nghi lễ trong tang ma của người Tày trong đời sống xã hội, kinh tế, văn hóa địa phương.

Phương pháp thống kê: Sử dụng cách tính đếm các số liệu có được qua khảo sát, lấy đó làm cơ sở khách quan để đánh giá và nhận xét.

6. Bố cục khóa luận.

Chương 1 : Khái quát về người Tày xã Tượng Quan, huyện Ngân Sơn, tỉnh Bắc Kạn.

Chương 2: Nghi lễ "Lên đồng" hình thức tâm linh đặc trưng trong tang ma người Tày.

Chương 3: Một số giải pháp để bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá trong nghi lễ "Lên đồng"

Tài liệu tham khảo.

1. Triệu Ân, Hoàng quyết (2004), Từ điển thành ngữ - tục ngữ dân tộc Tày, Nxb văn hóa dân tộc, Hà Nội.
2. Nguyễn Đăng Duy (2004), Nhận diện văn hóa các dân tộc thiểu số Việt Nam, Nxb văn hóa dân tộc, Hà Nội.
3. Nguyễn Đăng Duy (1998), Văn hóa tâm linh, Nxb Hà Nội.
4. PGS, TS Hoàng Nam (1992), Dân tộc Nùng ở Việt Nam, Nxb văn hóa dân tộc, Hà Nội.
5. PGS, TS Hoàng Nam (2004), Văn hóa các dân tộc vùng Đông Bắc Việt Nam, Trường Đại Học Văn Hóa Hà Nội.
6. Vương Hoàng Tuyên “*Các dân tộc ngôn gốc Nam Á ở miền bắc Việt Nam*”, Nxb Giáo dục, Hà Nội, 1963.
7. Đặng Nghiêm Vạn “*Những nhóm dân tộc thuộc ngữ hệ Nam Á ở Tây Bắc Việt Nam*”, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1972.
8. Viện Dân tộc học “*các dân tộc ít người ở Việt Nam*”(các tỉnh phía bắc), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1978.